

УДК 631.173:338.43

DOI: https://doi.org/10.31521/modecon.V50(2025)-24

Трусова Н. В., доктор економічних наук, професор, професор кафедри фінансів, обліку і оподаткування, Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного, м. Запоріжжя, Україна

ORCID ID: 0000-0001-9773-4534

e-mail: trusova_natalya5@ukr.net

Степанюк Р. С., здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, Таврійський державний агротехнологічний університет, імені Дмитра Моторного, м. Запоріжжя, Україна

ORCID ID: 0009-0005-1499-5496

e-mail: ekonomyst-8105@ukr.net

Детермінанти формування антикризового потенціалу економічного розвитку в інтегровано-безпечній системі функціонування сільгосппідприємств

Анотація. У статті розглянуто детермінанти антикризового потенціалу економічного розвитку в інтегровано-безпечній системі функціонування сільгосппідприємств. Обґрунтовано вартісно-орієнтовні детермінанти формування антикризового потенціалу економічного розвитку в інтегровано-безпечній системі функціонування сільськогосподарських підприємств. Виокремлено комплекс методів якісного та кількісного аналізу ESG-факторів з метою попередження загроз функціонування сільськогосподарських підприємств. Обґрунтовано, що кількісні методи аналізу ESG-факторів за умови невизначеності критеріїв формування оптимальної структури інвестиційно-фінансового циклу в інтегровано-безпечній системі функціонування сільськогосподарських підприємств дозволяють обрахувати граничні межі стабільного стану економічного розвитку. Наведено ознаки попередження та усунення ESG-факторів в операційно-фінансовому циклі, що послаблюють економічний розвиток та стійкий стан інтегровано-безпечної системи функціонування сільськогосподарських підприємств. На засадах математичного інструментарію обґрунтовано адаптивний підхід до діагностики ESG-факторів в антикризовому потенціалі економічного розвитку сільськогосподарських підприємств та критерії їх нейтралізації. Розроблено модель якісного аналізу вартісно-орієнтовних детермінант формування антикризового потенціалу економічного розвитку в інтегровано-безпечній системі функціонування сільськогосподарських підприємств за групою методів ідентифікації ESG-факторів та їх нейтралізації при залученні ресурсів в господарську діяльність суб'єктів. Представлено методику оцінки щільності розподілу ймовірних втрат ресурсів, що призводять до критичної межі економічного розвитку та нестабільності функціонування господарської діяльності сільськогосподарських підприємств. Запропоновано розширити можливості сільськогосподарських підприємств в новій парадигмі антикризової системи їх функціонування, з посиленням впливу на стан санаційної спроможності в умовах невизначеності та ESG-факторів, що дозволяє розподіляти наявну ресурсну складову у безперервному потоці розширеного відтворення аграрного виробництва.

Ключові слова: антикризовий потенціал; економічний розвиток; економічна безпека; ресурси; ESG-фактори; невизначеність; сільськогосподарські підприємства.

Trusova Natalia, Doctor of Economic Sciences, Professor, Professor of the Department of Finance, Accounting and Taxation, Dmytro Motornyi Tavria State Agrotechnological University, Zaporizhzhia, Ukraine

Stepaniuk Roman, Graduate student of the third (educational and scientific) level of higher education, Dmytro Motornyi Tavria State Agrotechnological University, Zaporizhzhia, Ukraine

Determinants of the Formation of Anti-Crisis Potential of Economic Development in an Integrated and Security System of Functioning of Agricultural Enterprises

Abstract. Introduction. The article examines the determinants of the anti-crisis potential of economic development in an integrated and safe system of functioning of agricultural enterprises. The value-oriented determinants of the formation of the anti-crisis potential of economic development in an integrated and safe system of functioning of agricultural enterprises are substantiated. A set of methods for qualitative and quantitative analysis of ESG-factors is identified in order to prevent threats in the macro- and microenvironment of agricultural enterprises. It is substantiated that quantitative methods for analyzing ESG-factors, given the uncertainty of the criteria for forming the optimal structure of the investment and financial cycle in an integrated and safe system of functioning of agricultural enterprises, allow us to calculate the limits of their stable state of economic development.

Results. The signs of prevention and elimination of ESG-factors in the operational and financial cycle that weaken economic development and the stable state of the integrated and safe system of functioning of agricultural enterprises are

¹Стаття надійшла до редакції: 23.04.2025

Received: 23 April 2025

presented. On the basis of mathematical tools, an adaptive approach to the diagnosis of ESG-factors in the anti-crisis potential of economic development of agricultural enterprises and the criteria for their neutralization are substantiated. A model of qualitative analysis of cost-oriented determinants of the formation of the anti-crisis potential of economic development in the integrated and safe system of functioning of agricultural enterprises is developed according to a group of methods for identifying ESG-factors and their neutralization when attracting resources to the economic activities of entities.

Conclusions. *A methodology for assessing the density of distribution of probable resource losses leading to a critical limit of economic development and instability of the functioning of the economic activity of agricultural enterprises is presented. It is proposed to expand the capabilities of agricultural enterprises in the new paradigm of the anti-crisis system of their functioning, with increased influence on the state of rehabilitation capacity in conditions of uncertainty and ESG-factors, which allows distributing the available resource component in a continuous flow of expanded reproduction of agricultural production.*

Keywords: *anti-crisis potential; economic development; economic security; resources; ESG factors; uncertainty; agricultural enterprises.*

JEL Classification: Q13; Q55; R11

Постановка проблеми. Європейський простір надає великі можливості для ефективного економічного розвитку сільськогосподарських підприємств в контексті трансферу технологій, впровадження інновацій у бізнес-процеси, у тому числі на основі спеціалізації й диверсифікації виробництва, розвитку інфраструктури логістики, комунікацій, мобільності, росту людського потенціалу та інтелектуального капіталу. Поряд з цим зростають загрози їх розвитку через недобросовісну конкуренцію й монополізацію аграрного ринку, захоплення й поглинання агробізнесу, фінансові загрози тощо.

Розширення можливостей підприємств агробізнесу в новій парадигмі антикризової системи їх функціонування, з посиленням впливу на стан санаційної спроможності в умовах невизначеності та ризику, дозволяє розподіляти наявну ресурсну складову у безперервному потоці розширеного відтворення аграрного виробництва, спрямовуючи власні та залучені джерела на покращення темпів зростання доходності сільськогосподарських підприємств. Але, поряд з об'єктивними причинами цього явища, в останні час виникають несприятливі загальносвітові тенденції розвитку аграрного сектора економіки, які пов'язані з кризовим фінансовим станом суб'єктів господарювання, базовими принципами якого є цілеспрямованість, системність та стійкість антикризового потенціалу.

Платформою економічного розвитку в системі функціонування сільськогосподарських підприємств є модифіковано-інтегрована система попередження та нівелювання ризиків, яка в господарській площині уможливорює продукування альтернативних джерел інвестиційно-фінансового потоку з метою зростання антикризового потенціалу та підвищення сталості розвитку сільськогосподарських підприємств. Проте вирішення цих важливих для галузі сільського господарства завдань потребує реальних гарантій її стабільного функціонування у довгостроковій перспективі.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Останнім часом увага науковців зосереджена на запобіганні глибоким та тривалим кризам, зокрема: питаннях формування та розвитку систем запобігання банкрутству – В. Бджола [2], А. Беліков, Г. Давидова

[3], Л. Довгань [5], Я. Дропа [6], Г. Островська, О. Квасовський [20], О. Раєвнєва, М. Берест [25]; забезпечення безпеки економічного розвитку – Л. Гаватюк, Н. Перегіняк [7], І. Крейдич, А. Гагарін [13], Н. Плахотна [21], а також функціонування сільськогосподарських підприємств у системі формування антикризового потенціалу – Н. Коваленко, Н. Гонтова [11], С. Мушнікова [18], Д. Найпак [19], А. Пушкар, А. Тридед, А. Колос [23]. Теорію та методологію кризового управління, що спрямована на підвищення стійкості антикризового потенціалу, досліджували такі вчені, як: А. Азарова, О. Рузакова [1], Т. Говорушко, Н. Климах [8], В. Маховка [15], Дж. Мактагарт, П. Контес, М. Манкінс [17], А. Раппапорт [26], Л. Старченко, О. Старовойт, І. Семидоцька [27], Г. Стюарт [30]. Однак, важливим при дослідженні цього аспекту є розширення концепції ESG, як безкризової моделі економічного розвитку сільськогосподарських підприємств.

Формулювання цілей дослідження. Метою дослідження є обґрунтування детермінант формування антикризового потенціалу економічного розвитку в інтегровано-безпечній системі функціонування сільгосппідприємств, що втілює рівноважний стан використання ресурсів в господарській діяльності при зміні впливу ESG-факторів в стійкій моделі санаційної спроможності суб'єктів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Економічний розвиток та безпеки сільськогосподарських підприємств, як синергетична система цілеспрямованих заходів, уособлює в собі стан рівноваги функціональних ресурсів, які відображають специфіку реалізації окремих напрямів господарської діяльності суб'єктів аграрного виробництва [34]. Разом з тим у сукупності вони повинні гармонійно доповнювати одна одну, створюючи формоутворюючі компоненти розвитку та безпеки підприємств під впливом макро-, та мікросередовища. При цьому рівновага є найважливішою характеристикою економічної стійкості суб'єкта та означає пропорційність здійснення видів діяльності до факторів макро-, та мікросередовища. Тобто це імператив, порушення якого може розглядатися як загроза цілісності економічного розвитку та безпеки функціонування

сільськогосподарського підприємства за умови трансформації сучасного стану системи інвестування, що примножує ресурси й нарощує антикризовий потенціал суб'єкта господарювання, при якому сума діючих на нього факторів макро-, та мікросередовища дорівнює нулю. У широкому сенсі рівновага є гармонійним співвідношенням станів, величин і сил, що впливають на трансформацію антикризового потенціалу економічного розвитку у процесі їх взаємодії з метою досягнення заданих параметрів безпеки господарської діяльності сільськогосподарських підприємств. Фактори динамічної рівноваги, що впливають на економічну змінну, повністю врівноважують один одного, і, таким чином величина в результаті може не змінитись [17; 33].

Антикризовий потенціал економічного розвитку створює такий «коридор безпеки» сільськогосподарських підприємств, який забезпечує тривалий поступальний вектор системи інвестування, що змінюється у відповідь на будь-які зміни середовища, формуючи стійку траєкторію руху ресурсів, зберігаючи їх синхронність та ритмічність за рахунок переструктурування випадкових факторів впливу на операційно-інвестиційний та фінансовий цикли. Це з одного боку, обумовлює необхідність підвищення ними рівноваги елементів, що модифікуються при надходженні масштабного потоку ресурсів, з іншого, – потребує постійного діагностування ризиків, що знижують вартісну основу активів [31].

Ризики забезпечують відмирання застарілих форм і методів господарювання сільськогосподарських підприємств, але, водночас, руйнують життєздатність їх системи інвестування економічного розвитку, яка не готова до протидії дестабілізаційним чинникам макро-, та мікросередовища [24]. Для сільськогосподарських підприємств небезпека ризиків є особливо значимою, оскільки вплив циклічних макроекономічних коливань призводить до кризи мікроекономічного генезису середнього та малого агробізнесу. Відповідно, сукупний вплив чинників макро, та мікросередовища посилює руйнівний характер на аграрне виробництво, а, отже, потребу обґрунтування є вартісно-орієнтовних детермінант антикризового потенціалу економічного розвитку та побудови інтегровано-безпечної системи функціонування сільгосппідприємств [21].

Обмеженість функціонування об'єднаних суб'єктів аграрного напрямку, в умовах нестабільної геоекономічної політики, високого рівня податкового навантаження, щорічного коригування ціни на сировину та матеріали із динамічним рівнем її зростання, обмеженого обсягу власних інвестиційних ресурсів, завищених відсотків на кредитні ресурси за довгострокового фінансування господарської діяльності, а також неврегульованості важелів економічного розвитку сільськогосподарських

підприємств, негативно впливає на антикризовий потенціал, і, відповідно на безпеку аграрного виробництва [18].

Модернізація процесу фінансування та інвестування сільськогосподарських підприємств від ризиків є першочерговим завданням в інтегровано-безпечній системі функціонування сільгосппідприємств, враховуючи ефекти протидії сільського господарства до міжнародної інтервенції та її впливу на аграрний сектор економіки України. Згідно принципів ООН, вони несумісні із цілями сталого розвитку сільського господарства, які визначені концепцією ESG, що ідентифікує ESG-фактори із ймовірністю негативних подій або наслідків на господарку діяльність сільськогосподарських підприємств, призупиняють потік інвестиційних ресурсів в активи та послаблюють безпечний економічний розвиток суб'єктів аграрного виробництва. Проте, існуючі ESG-фактори, які є ризик-орієнтовними детермінантами в антикризовому потенціалі економічного розвитку та які можуть як позитивно, так і негативно впливати на розвиток сільськогосподарських підприємств. Їх матеріалізацію варто уникати або, принаймні, зменшувати щоб формувати стійкий стан безпеки господарюючих суб'єктів [4].

За напрямками впливу на антикризовий потенціал економічного розвитку сільськогосподарських підприємств ESG-ризиків поділяються на [4]:

ризиків, пов'язаних з довкіллям – це ризики від факторів довкілля (в сільському господарстві до них відносять погіршення стану навколишнього природного середовища, забруднення земель сільськогосподарських призначення, а також коригувальні регуляторні заходи, спрямовані на усунення таких гарроз); їх поділяють на фізичні ризики, що виникають через фізичні наслідки зміни погіршення стану навколишнього природного середовища, а також трансформаційні ризики (ризиків перехідного періоду), що стосуються невизначеності часового періоду та швидкості переходу до екологічно стійкої економіки сільського господарства. На цей процес можуть впливати три фактори: геоекономічна політика, технології та споживчі уподобання;

соціальні ризики – зазвичай пов'язані з взаємовідносинами сільськогосподарських підприємств зі активними трудовими ресурсами, а також з сільськими громадами, на території яких суб'єкти аграрного виробництва здійснюють свою діяльність;

управлінські ризики – пов'язані з процесом управління господарською діяльністю, рішеннями, що приймаються, та діями, що вчиняються від імені сільськогосподарських підприємств. Загалом, управлінські ризики можуть мати самостійний характер (бути тісно пов'язаними з управлінськими компетенціями, наприклад рівень толерантності до порушень структури інвестування в виробничому

циклі суб'єкта) або формуватися під впливом ризиків, пов'язаних з довкіллям чи соціальних ризиків (наприклад, врахування в господарській діяльності підприємств впливу кліматичних і екологічних змін та пов'язаних з ними фізичних ризиків і ризиків перехідного періоду вважається ознакою належного управління, також управлінські рішення щодо забезпечення та підвищення рівня захисту прав працівників).

ESG-ризиків матеріалізуються через традиційні категорії фінансових ризиків (кредитний ризик, ринковий ризик, операційний ризик і ризик репутації, ризик ліквідності та фінансування), вони є специфічними для сільськогосподарських підприємств або напрямку їх діяльності, адже залежать від переліку релевантних ESG-факторів [4].

Ідентифікація ESG-ризиків спрямована на встановлення проблемних аспектів господарської діяльності сільськогосподарських підприємств, що може мати критичні ESG-фактори, які негативним чином відображаються на рівні антикризового потенціалу економічного розвитку. Визначення необхідних дій для їхнього попередження в середовищі загроз, зменшує або нейтралізує ESG-ризиків в процесі інвестування за умови інтеграції концепції «сталого розвитку» в ESG-інструменти управління ризиками, що враховуються при структуруванні власних джерел інвестування та позикових джерел фінансування операційного циклу. Крім того, у разі значних ESG-ризиків інвестиційно-фінансовий цикл варто призупинити, бо існує ймовірність загрози втрати ресурсів, виникнення кризи неплатоспроможності, загрози втрати ліквідності для підприємств аграрного виробництва [4]. Якщо виникають соціо-екологічні ризики, які неможливо мінімізувати, таке інвестування варто відхилити, оскільки це може призвести до високої частки операційних витрат на зменшення загроз в навколишньому природного середовища суб'єктів господарювання розміщених на сільських територіях [4; 14].

Залежно від типу стійкості антикризового потенціалу, кількісні змінні в інтегровано-безпечній системі функціонування сільгоспідприємств забезпечують зростання власного капіталу за фінансовими індикаторами (рентабельність капіталу, активів, інвестицій, економічна додана вартість,

чистий грошовий потік, тощо), та за операційними індикаторами (оборотність активів, оновлення основних засобів, частка на ринку, приріст (зменшення) активів тощо), дозволяють ідентифікувати індикатори, які характеризують дохідність капіталовкладень в інноваціях та безпечний процес виробництва суб'єктів аграрного виробництва [32]. Інновації, при цьому, є стабілізаційним фактором, що створює умови нарощення прибутку сільськогосподарських підприємств із зростанням дивідендних ресурсів за вкладеними ресурсами, і, в той же час, є джерелом формування додаткових ESG-ризиків (соціальних, екологічних та економічних), які навпаки, демонструє ймовірнісний ризик-сценарій інноваційності капіталовкладень [16; 25; 26]. Дану тенденцію можливо точно спрогнозувати та достовірно оцінити за наявності значного масиву індикаторів та інструментів діагностики системних ESG-ризиків, індикаторів безпечного інвестування та формування стійкого стану економічної безпеки сільськогосподарських підприємств, що виокремлюють важелі їх рівноваги в невизначеному макро-, та мікросередовищі [33].

В контексті об'єднання зусиль суб'єктів аграрного виробництва та органів місцевого самоуправління сільських територій щодо формування взаємодії по впровадженню сценаріїв хеджування (страхування) ESG-ризиків, сільськогосподарські підприємства намагаються зменшити розрив між формуванням додаткових інвестиційних витрат на етапі здійснення операційно-фінансового циклу в господарській діяльності та збереженням інвестиційного доходу в інтегрованій соціо-еколого-економічній складовій антикризового потенціалу з метою зменшення розриву між ланцюгом недоотримання кінцевого результату та ланцюгом формування власних джерел фінансування активів (рис. 1). Цільовою постановою таких дій є миттєва капіталовіддача, мінімізація впливу ESG-ризиків на операційний леверидж, підвищення рівня санаційної спроможності та уможливлення економічного розвитку в коротко-, та довгостроковому періодах.

Виникнення ESG-ризиків можливе лише тоді, коли система інвестування економічного розвитку сільськогосподарських підприємств функціонує в умовах невизначеності.

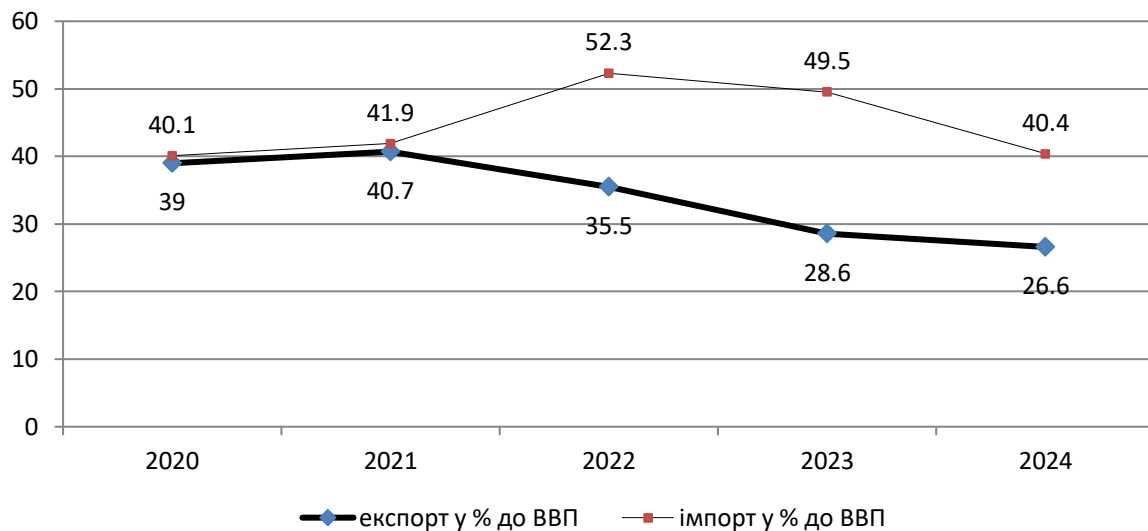

Рисунок 1 - Інструментарій нейтралізації ESG-ризиків в антикризовому потенціалі економічного розвитку сільськогосподарських підприємств

Джерело: складено авторами

Кількісна ідентифікація, оцінка та хеджування ESG-ризиків, передбачає визначення безпечного рівня фінансових втрат на проведення ризик-менеджменту з метою відновлення антикризового потенціалу та стабільного рівня економічного розвитку, уможливлючи в часовому проміжку господарської діяльності прогнозований рівень капіталовіддачі та рентабельності інвестицій, який може бути отриманий завдяки певного виду активу.

Кожен вид ESG-фактору, що впливає на антикризовий потенціал економічного розвитку сільськогосподарських підприємств передбачає

розрахунок відхилення імовірних загроз від результатів операційно-фінансового циклу або від невизначених заздалегідь сценаріїв інвестування господарської діяльності, а також якісного аналізу макро-, та мікросередовища середовища, що має динамічну тенденцію впливу на рівень капіталовіддачі та ефективності використання інвестицій [20]. Для цих цілей використовується методи якісного оцінки та аналізу вартісно-орієнтовних детермінант, що формують антикризовий потенціал економічного розвитку сільськогосподарських підприємств (рис. 2).

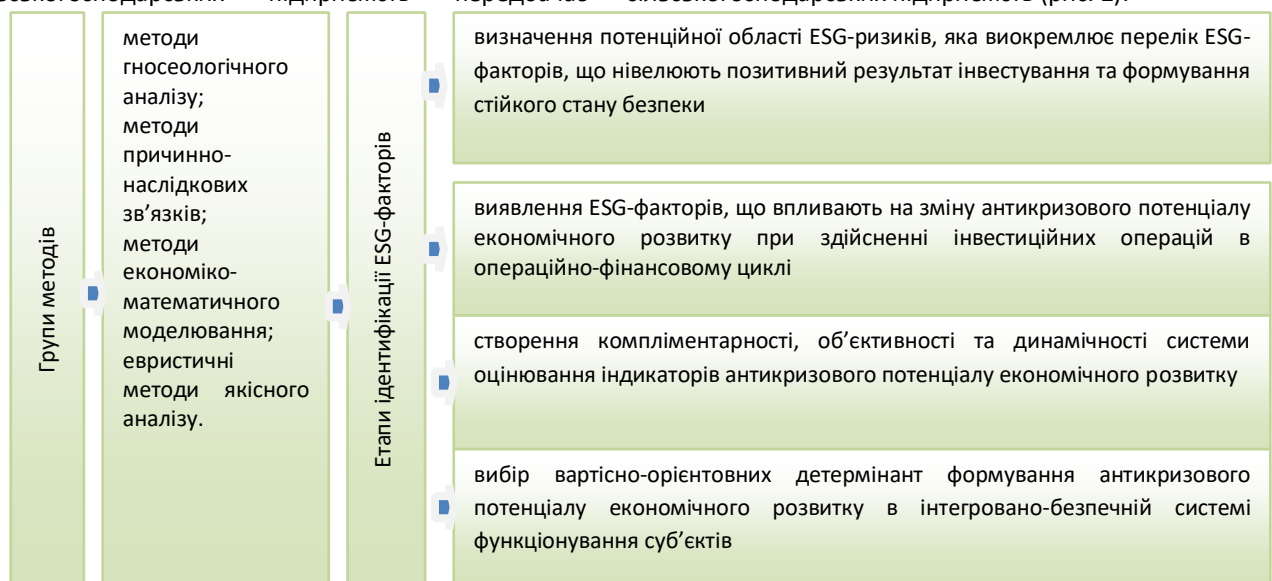

Рисунок 2 - Модель якісного аналізу вартісно-орієнтовних детермінант формування антикризового потенціалу економічного розвитку сільськогосподарських підприємств

Джерело: сформовано авторами на основі даних [23; 27; 28; 30]

При виборі вартісно-орієнтовних детермінант формування антикризового потенціалу економічного розвитку використовують адаптивний підхід, який враховує діагностику ESG-факторів в інтегровано-безпечній системі функціонування сільгосппідприємств [24]. Даний підхід уможливорює моделювання потенційних загрозливих подій, які можуть відбутись, при невизначеності відносин між дійсною та можливою інтегровано-безпечною системою функціонування сільськогосподарських підприємств, із заданими змінними, що ідентифікують комплекс господарських операцій, які виникають внаслідок, випадкових і необхідних зовнішніх умов. При цьому невизначеність розподіляється на статистичну (коли події спостерігаються достатню кількість разів та можуть бути визначеними за частотою випадків, які розглядаються як наближення до ймовірностей) та нестатистичну (коли події

повторюються недостатню кількість разів або взагалі не спостерігались, а можлива їх реалізація лише у майбутньому) [5; 22].

Кількісні методи аналізу ESG-факторів за умови невизначеності критеріїв формування оптимальної структури інвестиційно-фінансового циклу в інтегровано-безпечній системі функціонування сільськогосподарських підприємств дозволяють обрахувати граничні межі стабільного стану економічного розвитку суб'єктів аграрного виробництва [14], оцінити частку індивідуальних ESG-факторів в антикризовому потенціалі для подолання перешкод в операційно-фінансовому циклі та його відхилень від цільової постанови з урахуванням впливу контрольованих і неконтрольованих чинників макро-, та мікросередовища; розробити модель сталої та безпечної системи інвестування (табл. 1).

Таблиця 1 Методи кількісного оцінки та аналізу ESG-факторів в антикризовому потенціалі економічного розвитку сільськогосподарських підприємств

Методи	Характеристика
Аналіз чутливості	Виявлення чутливості оціночних індикаторів до проекту мінімізації ESG-факторів в антикризовому потенціалі економічного розвитку сільськогосподарських підприємств при зміні величини вхідних інвестиційних ресурсів. Він передбачає ізольовану зміну значень окремих ESG-факторів і визначення очікуваного типу стійкості антикризового потенціалу на засадах сталості системи інвестування.
Аналіз сценаріїв	Обґрунтування численних сценаріїв безпечної системи інвестування господарської діяльності, враховуючи їх адаптивні параметри до проектів мінімізації ESG-факторів, що виникають в макро, та мікросередовищі сільськогосподарських підприємств.
Нормативний метод	Використання системи коефіцієнтів та їх граничних меж при заданих критеріях ESG-факторів, що впливають та тип стійкості антикризового потенціалу.
Метод побудови дерева рішень	Варіативність імітації дерева рішень щодо ризик-орієнтовних детермінант антикризового потенціалу в економічного розвитку сільськогосподарських підприємств із можливими наслідками.
Метод Монте-Карло	Масштабування випадкових змінних при реалізації проекту мінімізації ESG-факторів в антикризовому потенціалі економічного розвитку, що виникають в макро, та мікросередовищі сільськогосподарських підприємств; формування та розподіл можливих інвестиційних витрат в господарській діяльності, визначення шкали відповідно до обраного типу стійкості антикризового потенціалу, рівня ймовірності настання випадку ESG-фактору в системі інвестування господарської діяльності сільськогосподарських підприємств.

Джерело: складено авторами на основі даних [23; 27; 28; 30]

Вартісно-орієнтовне управління ризиками в інтегровано-безпечній системі функціонування сільськогосподарських підприємств має динамічний процес нейтралізації ESG-факторів за критеріями які відповідають за довжину фінансово-інвестиційного циклу, рівень капіталовіддачі та інвестування, динамічний тренд чистих інвестиційних потоків в господарській діяльності та гнучкого прийняття рішень щодо відновлення санаційної спроможності суб'єктів (табл. 2).

Реформування сільського господарства в державах світу робить цю проблему актуальною і зумовлює необхідність виокремлення дієвих наукового обґрунтованих моделей відтворювального процесу ресурсного забезпечення на засадах індикаторів стійкості антикризового потенціалу сільськогосподарських підприємств, адаптованих до

макро-, та мікросередовища господарювання, яке постійно модифікується. Об'єктивно це пояснюється виникненням багатоступеневого руху грошових потоків підприємств, в результаті чого їх зв'язок з матеріальною основою стає більш помітним. Вплив ресурсної складової на матеріальне виробництво є обґрунтованим, але, водночас її нераціональне залучення у операційно-фінансовий цикл може спричинити нестабільний розвиток аграрного виробництва в цілому. Це призводить до пошуку напрямів покращення структурних змін внутрішнього бізнес-середовища, що забезпечує стійкість антикризового потенціалу економічного розвитку, узгоджуючи пропорціональність матеріальних та фінансово-вартісних процесів відтворення аграрного виробництва [9].

Таблиця 2 Критерії нейтралізації ESG-факторів в антикризовому потенціалі економічного розвитку сільськогосподарських підприємств

Критерії	Пріоритет вибору методу
Ефективність	Отримання високого ефекту в процесі нейтралізації ESG-ризиків за умови мінімального витрачання інвестиційних ресурсів в операційно-фінансовому циклі з метою формування стійкого типу антикризового потенціалу економічного розвитку
Дієвість	Оцінювання впливу загроз та небезпеки на рівень антикризового потенціалу економічного розвитку
Узгодженість	Забезпечити співвідношення «ESG-ризик-капіталовіддача-рентабельність інвестицій», що відповідає встановленим граничним межах антикризового потенціалу економічного розвитку.
Відповідність	Обирається метод нейтралізації ESG-ризиків в антикризовому потенціалі, що відповідає принципам сталості економічного розвитку за обсягом сформованих чистих інвестиційних ресурсів та в періоді нестачі власного оборотного капіталу
Доступність	Обирається метод нейтралізації ESG-ризиків в антикризовому потенціалі економічного розвитку, який базується на використанні ризик-менеджменту в операційно-фінансовому циклі
Комплексність	Обирається метод нейтралізації ESG-ризиків в антикризовому потенціалі економічного розвитку, який дозволяє отримати комплексний результат при зміні множини критеріїв безпечного інвестування господарської діяльності
Адаптивність	Вибір пріоритетного методу ESG-ризиків в антикризовому потенціалі економічного розвитку, який дозволяє врахувати вплив найвагоміших ESG-факторів, що посилюються під дією макро-, та мікросередовища та впливають на систему інвестування господарської діяльності

Джерело: складено авторами [12]

Вихідним пунктом стійкості антикризової потенціалу економічного розвитку сільськогосподарських підприємств має стати осмислення його будови, базових параметрів, пріоритетних функцій, які здатні протистояти мінливим факторам макросередовища, гарантувати платоспроможність та інвестиційну привабливість суб'єктів господарювання у довгостроковій перспективі. Водночас в аграрному секторі економіки відсутній чіткий інструментарій превентивного захисту щодо попередження ESG-факторів, який би об'єднував їх функціональні підсистеми, усував загрози економічного розвитку та систематизував структурні компоненти безпечного та стійкого антикризового потенціалу на різних стадіях життєвого циклу сільськогосподарських підприємств [23].

Висновки. Таким чином, стратегічні атрибути формування антикризового потенціалу економічного розвитку сільськогосподарських підприємств мають ґрунтуватись на засадах конкурентних переваг та цільових параметрах самофінансування в контексті їх еквівалентних відносин з іншими суб'єктами господарювання на певній території їх розміщення (тобто, на внутрішньому та зовнішніх ринках сировини та продовольства), на адаптивному підході щодо відтворення стабільного економічного зростання при виборі дієвих інструментів нейтралізації ESG-факторів, регулюванні ресурсного забезпечення аграрних товаровиробників. Лише на засадах органічного поєднання та взаємного доповнення внутрішніх і

зовнішніх стабілізаційних програм відтворення антикризового потенціалу та якісного рівня його ресурсного забезпечення, уможливується поєднання методів зростання фінансової спроможності сільськогосподарських підприємств в інтегровано-безпечній системі їх функціонування, підвищення капіталовіддачі та прибутковості індикаторів інноваційно-інвестиційного циклу.

При цьому варіативність ресурсного забезпечення через вартісно-орієнтовні потоки має охоплювати всі можливі зміни структури фінансування. По-перше, кожний поступальний рух вартісно-орієнтовного потоку в кругообігу відтворювального процесу операційно-фінансового та інноваційно-інвестиційного циклів обумовлює зміни як у складі цільових параметрів самофінансування, так і якісних джерел ресурсного забезпечення. По-друге, сукупний обсяг фінансування змінюється, коли вартісно-орієнтовні потоки забезпечує перегрупування структури активів. Тобто, ця варіативність операцій визначається потребою у фінансуванні змінних витрат, фінансових витрат, що пов'язані із заміщенням техніки та обладнання. По-третє, рівновага між фінансовими ресурсами та їх джерелами повинна зберігатись після будь-якої вартісно-орієнтовного потокового русі ресурсів. Ця рівність виникає при перерозподілі залишків фінансових ресурсів, тобто із збільшенням або зменшенням рівня стійкості антикризового потенціалу економічного розвитку сільськогосподарського підприємства.

Література:

1. Азарова А. О., Рузакова О. В. Математичні моделі та методи оцінки фінансового стану підприємства. Вінниця: ВНТУ, 2010. 274 с.
2. Bdzhola V. D. Financial reorganization of the enterprise: forms and sources. *Financial research*. 2002. Vol. 4. P. 48-52.

3. Беліков А. Ю., Давидова Г. В. Методи кількісної оцінки ризику банкрутства підприємств. *Управління ризиками*. 1999. Vol. 3. Р. 13-20.
4. Чернявський, Н., Гутаревич Н., Хмелівська Н. ESG як інструмент досягнення сталого розвитку та стратегічних бізнес-цілей. URL: <https://sk.ua/uk/esg-jak-instrument-dosjagnennja-stalogo-rozvitku-ta-strategichnih-cilej-biznesu/>
5. Довгань Л.П., Сурженко А.В. Оцінка вартості бізнесу в умовах впровадження витратно-орієнтованого управління підприємствами. *Економічний вісник університету*. 2017. № 33(1). С. 293-302.
6. Дропа Я.Б. Фінансові інструменти формування ресурсів у національній економіці в контексті глобалізації. *Глобальні та національні економічні проблеми*. 2017. №16. С. 682-687.
7. Гаватюк Л.С. Перегіння Н.М. Шляхи підвищення рівня прибутковості вітчизняних підприємств у сучасних умовах ведення бізнесу. *Економіка та суспільство*. 2017. №9. С. 363-367.
8. Говорушко Т.А., Климаш Н.І. Управління ефективністю діяльності підприємств на основі витратно-орієнтованого підходу. Київ: Логос, 2013. 222 с.
9. Григор'єва О.В., Міщенко А.Ю. Кризові явища в економіці та їх прояви на підприємстві. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2017. №13(1). С. 76-79.
10. Kihel V.R. Mathematical methods accepted solutions in an effective education. Kiev: IEUGP, 1999. 128 p.
11. Коваленко Н., Гонтова Н. Взаємозв'язок між механізмами стійкості та адаптації в контексті інноваційного розвитку підприємств. *Економічний аналіз*. 2013. Vol. 12(3). Р. 193-196.
12. Коваленко В.В., Суганяка М.В., Фучеджи В.І. Антикризисне фінансове управління в системі суб'єктів господарювання: методи та інструменти оцінки. Одеса: Логос-ТД, 2013. 344 с.
13. Крейдич І.М., Гагарін А.О. Проблеми витратно-орієнтованого управління розвитком підприємства. *Економічний вісник Національного технічного університету України "Київський політехнічний інститут"*. 2016. №13. С. 208-212.
14. Левченко М.О. (2010). Методи оцінки ризиків зовнішньоекономічної діяльності машинобудівного підприємства. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2010. № 6(3). С. 190-194.
15. Маховка В.М. Методологія формування системи антикризового управління підприємством. *Інноваційна економіка*. 2013. №1. С. 102-105.
16. Марчук Т., Рижаків Д., Рижаків Г., Стеценко С. Визначення основних елементів інноваційно-аналітичної платформи для енергоефективності у фінансуванні проектів. *Управління інвестиціями та фінансові інновації*. 2017. №14(4). С. 12-20.
17. McTaggart J., Kontes P., Mankins M. The Value Imperative: Managing for Superior Shareholder Returns. New York: The Free Press, 1994. 155 p.
18. Мушнікова С.А. Фінансовий механізм розвитку підприємства в кризових умовах функціонування. *Бюлетень економіки транспорту та промисловості*. 2015. №52. С. 61-67.
19. Naipak D. V. Analysis of methods and models for assessing the level of adaptation of the enterprise to organizational change in terms of strategic development. *Development economics*. 2014. Vol. 3(71). Р. 112-117.
20. Островська Г., Квасовський О. Аналіз практики використання зарубіжних методів (моделей) прогнозування ймовірності банкрутства підприємств. *Галицький економічний вісник*. 2011. № 2(31). С. 99-111.
21. Плахотна Н. В. Теоретичні основи антикризового управління суб'єктом підприємництва в умовах глобальної кризи економіки. *Управління розвитком*. 2016. №4(186). С. 85-90.
22. Roumasset J.A. Rise and Risk: Decision Making Among Low-In-come Farmers. Amsterdam: North-Holland, 1976. 177 p.
23. Пушкар А.І., Трідед А.Н., Колос А.Л. Антикризисне управління: моделі, стратегії, механізми. Харків: ТОВ «Модель Всесвіту». 2001. 287 с.
24. Раєвнева О.В., Горохова О.І. Формування індикативних значень показників розпізнавання кризи промислових підприємств. *Бізнес Інформ*, 2011. №7(2). С. 21-23.
25. Раєвнева О.В., Берест М.М. (2012). Стратегія санації промислового підприємства: механізм формування та модель реалізації. Харків: ВД «ІНЖЕК», 2012. 295 с.
26. Rappaport A. Creating shareholder value: The new standard for business performance, New York: The FreePress, 1998. 137 p.
27. Rod O'Donnell. Keynes and Knight: risk-uncertainty distinctions, priority, coherence and change. *Cambridge Journal of Economics*. 2021. Vol. 45(5). Р. 1127-1144.
28. Ross B. Emmett the writing and reception of risk. *Uncertainty and Profit Cambridge Journal of Economics*. 2021. Vol. 45(5). Р. 883-900.
29. Старченко Л.В., Старовойт О.В., Семидоцька І.І. Використання методу нечітких множин для діагностики ризику банкрутства. *Механізм економічного регулювання*. 2012. №3. С. 83-91.
30. Stewart G. B. The Quest for Value: the EVA Management Guide. New York: Harper Business, 1991. 102 p.
31. Trusova N.V., Hryvkivska O.V., Tanklevska N.S., Vdovenko L.A., Prystemskyi O.S., Skrypnyk S.V. Regional aspect of formation the potential of financial safety in agrarian enterprises of Ukraine. *The Asian International Journal of Life Sciences*. 2019. Vol. 21(1). Р. 169-186.
32. Trusova N.V., Hryvkivska O.V., Yavorska T.I., Prystemskyi O.S., Kepko V.N., Prus Yu.A. Innovative development and competitiveness of agribusiness subjects in the system of ensuring of economic security of the regions of Ukraine. *Rivista di Studi sulla Sostenibilita*. 2020. Vol. 2. Р.141-156.
33. Zahoretska O., Vorobec S., Kozyk V. Simulation Model of Planning Financial and Economic Indicators of an Enterprise on the Basis of Business Model Formalization. *Data-Centric Business and Applications Evolvments in Business Information Processing and Management*. 2020. Vol. 2. Р. 299-319.
34. Євтушенко Г.В., Тимків Н.Я., Шешеня А.А. Особливості управління ризиками в аграрному секторі економіки. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Економіка та менеджмент*. 2016. №17. С. 49-52.

References:

1. Azarova, A. O., Ruzakova, O.V. (2010). Mathematical models and methods for assessing the financial condition of the enterprise. Vinnytsia: VNTU. [in Ukraine]

2. Bdzhola, V. D. (2002). Financial reorganization of the enterprise: forms and sources. *Financial research*, 4, 48-52.
3. Belikov, A.Yu., Davydova, G.V. (1999). Methods of quantitative assessment of the risk of bankruptcy of enterprises. *Risk Management*, 3, 13-20. [in Ukraine]
4. Chernyavskiy, N., Gutarevych, N., Khmelivska, N. (2024). ESG as a tool for achieving sustainable development and strategic business goals. URL: <https://sk.ua/uk/esg-jak-instrument-dosjagnennja-stalogo-rozvitku-ta-strategichnih-cilej-biznesu/>
5. Dovhan, L.P., Surzhenko, A.V. (2017). Estimation of business value in the conditions of introduction of cost-oriented management of enterprise fans. *Economic Bulletin of the University*, 33(1), 293-302. [in Ukraine]
6. Dropa, Ya.B. (2017). Financial instruments of resource formation in the national economy in the context of globalization. *Global and national economic problems*, 16, 682-687.
7. Havatiuk, L.S. Pehiniak, N.M. (2017). Ways to increase the level of profitability of domestic enterprises in modern business conditions. *Economy and society*, 9, 363-367. [in Ukraine]
8. Hovorushko, T.A., Klymash, N.I. (2013). Management of efficiency of activity of the enterprises on the basis of the cost-oriented approach. Kyiv: Logos. [in Ukraine]
9. Hryhorieva, O.V., Mishchenko, A.Iu. (2017). Crisis phenomena in the economy and their manifestations in the enterprise. *Scientific Bulletin of Uzhhorod National University*, 13(1), 76-79. [in Ukraine]
10. Kihel, V.R. (1999). Mathematical methods accepted solutions in an effective education. Kiev: IEUGP.
11. Kovalenko, N., Hontova, N. (2013). The relationship between the mechanisms of sustainability and adaptation in the context of innovative enterprise development. *Economic analysis*, 12(3), 193-196. [in Ukraine]
12. Kovalenko, V.V., Suhaniaka, M.V., Fuchedzhy, V.I. (2013). Anti-crisis financial management in the system of economic entities: methods and tools of evaluation. Odessa: Logos-TD. [in Ukraine]
13. Kreidych, I.M., Haharin, A.O. (2016). Problems of cost-oriented management of enterprise development. *Economic Bulletin of the National Technical University of Ukraine "Kyiv Polytechnic Institute"*, 13, 208-212. [in Ukraine]
14. Levchenko, M.O. (2010). Methods for assessing the risks of foreign economic activity of a machine-building enterprise. *Bulletin of the Khmelnytsky National University*, 6(3), 190-194. [in Ukraine]
15. Makhovka, V.M. (2013). Methodology of formation of the system of anti-crisis management of the enterprise. *Innovative economy*, 1, 102-105. [in Ukraine]
16. Marchuk, T., Ryzhakov, D. Ryzhakova, G., Stetsenko, S. (2017). Identification of the basic elements of the innovation analytical platform for energy efficiency in project financing. *Investment Management and Financial Innovations*, 14(4), 12-20. [in Ukraine]
17. McTaggart, J., Kontes, P., Mankins, M. (1994). The Value Imperative: Managing for Superior Shareholder Returns. New York: The Free Press.
18. Mushnykova, S.A. (2015). Financial mechanism of enterprise development in crisis conditions of functioning. *Bulletin of Transport Economics and Industry*, 52, 61-67. [in Ukraine]
19. Naipak, D. V. (2014). Analysis of methods and models for assessing the level of adaptation of the enterprise to organizational change in terms of strategic development. *Development economics*, 3(71), 112-117.
20. Ostrovska, H., Kvasovskiy, O. (2011). Analysis of the practice of using foreign methods (models) of forecasting the probability of bankruptcy of enterprises. *Galician Economic Bulletin*, 2(31), 99-111. [in Ukraine]
21. Plakhotna, N. V. (2016). Theoretical bases of anti-crisis management of the subject of business in the conditions of global crisis of economy. *Development management*, 4(186), 85-90. [in Ukraine]
22. Roumasset, J.A. (1976). Rise and Risk: Decision Making Among Low-Income Farmers. Amsterdam: North-Holland.
23. Pushkar, A.I., Trided, A.N., Kolos, A.L. (2001). Anti-crisis management: models, strategies, mechanisms. Kharkiv: Model of the Universe LLC. [in Ukraine]
24. Raievniva, O.V., Horokhova, O.I. (2011). Formation of indicative values of crisis recognition indicators of industrial enterprises. *Business Inform*, 7(2), 21-23. [in Ukraine]
25. Raievniva, O.V., Berest, M.M. (2012). Sanation strategy of industrial enterprise: mechanism of formation and realization model. Kharkiv: VD "INZHEK". [in Ukraine]
26. Rappaport, A. (1998). Creating shareholder value: The new standard for business performance, New York: The Free Press.
27. Rod, O'Donnell. (2021). Keynes and Knight: risk-uncertainty distinctions, priority, coherence and change. *Cambridge Journal of Economics*, 45(5), 1127-1144.
28. Ross, B. (2021). Emmett the writing and reception of risk. *Uncertainty and Profit Cambridge Journal of Economics*, 45(5), 883-900.
29. Starchenko, L.V., Starovoi, O.V., Semydovska, I.I. (2012). Using the fuzzy set method to diagnose the risk of bankruptcy. *The mechanism of economic regulation*, 3, 83-91. [in Ukraine]
30. Stewart, G. B. (1991). The Quest For Value: the EVA Management Guide. New York: Harper Business.
31. Trusova, N.V., Hryvkivska, O.V., Tanklevska, N.S., Vdovenko, L.A., Prystemskiy, O.S., Skrypnyk, S.V. (2019). Regional aspect of formation the potential of financial safety in agrarian enterprises of Ukraine. *Asia life sciences. The Asian International Journal of Life Sciences*, 21(1), 169-186.
32. Trusova, N.V., Hryvkivska, O.V., Yavorska, T.I., Prystemskiy, O.S., Kepko, V.N., Prus, Yu.A. (2020). Innovative development and competitiveness of agribusiness subjects in the system of ensuring of economic security of the regions of Ukraine. *Rivista di Studi sulla Sostenibilita*, 2, 141-156.
33. Zahoretska, O., Vorobec, S., Kozyk, V. (2020). Simulation Model of Planning Financial and Economic Indicators of an Enterprise on the Basis of Business Model Formalization. *Data-Centric Business and Applications Evolvments in Business Information Processing and Management*, 2, 299-319.
34. Yevtushenko, H.V., Tymkiv, N.Ia., Sheshenia, A.A. (2016). Features of risk management in the agricultural sector of the economy. *Scientific Bulletin of the International Humanities University. Series: Economics and Management*, 17, 49-52. [in Ukraine]

